

تصوف و سیاست

زیر نظر:

احمد رهدا

امارات سرواژ

عنوان و نام پدیدآور: تصوف و سیاست / زیر نظر احمد رهدار
مشخصات نشر: تهران، انتشارات سرو اندیشه، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۲۶۹ ص

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۹۵۷-۰۰-۶

وضعیت فهرست‌نویسی: فیفا

یادداشت: این کتاب با همکاری انجمن علمی جامعه‌شناسی سیاسی ایران به انجام رسیده است.

موضوع: تصوف

موضوع: Sufism

ردیف کنگره: ۱۳۹۵ / ۶ / ۲۸۸ PB

رده دیویی: ۲۹۷/۸۴

شماره کتابشناسی لی: ۳۱۹۷۹۱۸۸

انجمن علمی جامعه‌شناسی سیاسی ایران

انتشارات سرو اندیشه

تصوف و سیاست

(مجموعه مقالات)

زیر نظر: احمد رهدار

ناشر: سرو اندیشه

این کتاب با همکاری انجمن علمی جامعه‌شناسی سیاسی ایران به انجام رسیده است.

صفحه‌آرا: محمدحسین بصیری

طرح جلد: محبوبه فقیهی

قیمت: ۲۷۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۹۵۷-۰۰-۶

k_soltanzadeh1962@yahoo.com

0939-2095225

فهرست

مقدمه ناشر	۱۱
مقدمه	۱۳
تطور سیاسی تصوف؛ گذار از تسنن به تشیع	۱۹
(۱) در آمله	۲۰
(۲) تصوف و سیاست در مرحله خاستگاه	۲۱
(۳) تصوف و سیاست در مرحله شکل‌گیری طبقات صوفیه	۳۱
۱-۳) تصوف به مثابه یک کتاب علمی	۳۴
۲-۳) تصوف به مثابه یک جریان اجتماعی	۴۰
۳-۳) تصوف به مثابه یک جریان اجتماعی	۴۵
۴-۳) تصوف به مثابه یک حزب	۴۹
(۴) تصوف و سیاست در پیوند با تشیع	۵۲
۱-۴) تصرف تشیع در تصوف در لایه «فتوت»	۵۵
۲-۴) تصرف تشیع در تصوف از پایگاه قدرت سیاسی	۵۹
۳-۴) تصرف تشیع در تصوف از پایگاه قدرت علمی	۶۶
۴-۴) تصرف تشیع در تصوف از طریق وجوه اشتراکی آن دو	۷۲
(۵) تصوف و سیاست در مرحله حاکمیت تشیع	۷۹
۵-۱) تصرف تشیع در تصوف به لحاظ سیاسی	۷۹
۵-۲) تصرف تشیع در تصوف به لحاظ علمی	۸۳

۵-۳) عصر نقد تصوف (جدا شدن ارتباط تشیع و تصوف)..... ۸۶

۶) تصوف در چشم انداز سیاست ۹۳

۷) جمع بندی و نتیجه گیری ۹۸

۸) منابع و مآخذ ۱۰۰

الف) کتاب ها..... ۱۰۰

ب) مقالات..... ۱۰۱

گذار تصوف به تشیع ۱۰۳

۱) مقدمه ۱۰۴

۲) نظام سیاسی و اندیش سیاسی ۱۰۶

۳) جامعه اسلامی پس از عصر نبوی ۱۰۹

۴) تصوف در اجتماع ۱۱۳

۵) ویژگی های خلیفه ۱۱۶

۶) اقدام علمای شیعه ۱۲۰

۷) جمع بندی و نتیجه گیری ۱۲۶

۸) منابع و مآخذ ۱۲۶

تصوف به مثابه تگاهی هنری به خدا، انسان و هستی..... ۱۲۹

۱) مقدمه ۱۳۰

۲) پیش فرض ها و مقدمات ۱۳۱

۱-۲) مکان یابی تصوف..... ۱۳۱

۲-۲) ذوق و شهود..... ۱۳۲

۳-۲) اهمیت تخیل معطوف به حقیقت..... ۱۳۳

- ۱۳۵..... (۲-۴) جبر استعداد.
- ۱۳۵..... (۲-۵) شعر ارسطویی.
- ۱۳۷..... (۲-۶) مکان‌یابی شعر.
- ۱۳۸..... (۳) تصوف به مثابه هنر.
- ۱۳۸..... (۳-۱) چه کسانی عارف می‌شوند؟
- ۱۴۱..... (۳-۲) شعر عنصر مستمر تصوف.
- ۱۴۲..... (۳-۳) تصوف، ذوق هنری و تعامل هنرها.
- ۱۴۵..... (۳-۴) عرب به شیخ شاعر می‌رود نه.....
- ۱۴۸..... (۳-۵) عناصر مشترک صوفیان و هنرمندان.
- ۱۴۹..... (۳-۶) تقدم شعر بر تصوف.
- ۱۵۱..... (۳-۷) آیا همه صوفیان شاعرانند؟
- ۱۵۴..... (۴) جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.
- ۱۵۴..... (۴-۱) حل تناقضات دین و تصوف.
- ۱۵۷..... (۴-۲) معمای مثنوی.
- ۱۵۸..... (۴-۳) شعر قطعه‌ای از پازل تمدن صفوی.
- ۱۵۹..... (۴-۴) تجزیه تصوف.
- ۱۶۰..... (۵) منابع و مآخذ.

تصوف و رهبانیت؛ مقایسه‌ای میان تصوف اسلامی و رهبانیت مسیحی..... ۱۶۳

(۲) رهبانیت مسیحی و ویژگی‌های آن..... ۱۶۶

(۲-۱) تاریخ دین مسیحیت و تحولات آن..... ۱۶۶

(۲-۲) رهبانیت و آموزه‌های آن..... ۱۷۳

- ۵) تصوف اسلام و سیر پیدایش آن ۱۷۵
- ۵-۱) پیدایش تصوف در اسلام ۱۷۵
- ۵-۲) وجود گرایش‌ات عرفانی و زاهدانه در میان مسلمانان صدر اسلام ۱۷۵
- و برخی صحابه معصومین ۱۷۵
- ۵-۳) تطورات تصوف در جهان اسلام ۱۷۶
- ۵-۴) شروع گرایش‌ات صوفیانه در میان مسلمانان از قرن دوم هجری ۱۷۶
- ۶) ماسه و گرایش معنوی در اسلام و مسیحیت ۱۸۰
- ۶-۱) عرفان علی در اسلام و مسیحیت ۱۸۰
- ۶-۲) خداشناسی مسیحی و اسلامی ۱۸۲
- ۶-۳) شریعت در اسلام و مسیحیت ۱۸۳
- ۶-۴) تمایز بین زهد اسرامی و زهد مسیحی ۱۸۵
- ۷) جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۱۹۱
- ۸) منابع و مآخذ ۱۹۳
- وحدت فقه و عرفان در عصر صفوی ۱۹۵
- ۱) مقدمه ۱۹۶
- ۲) مفهوم‌شناسی ۱۹۷
- ۲-۱) عرفان ۱۹۷
- ۲-۲) تصوف ۱۹۸
- ۳-۱) تصوف و اهل سنت ۱۹۹
- ۳-۲) تصوف و تشیع ۲۰۷

۲۲۴	(۴) رویکرد جدید عرفان بعد از صفویه
۲۲۴	۱- (۴) بعد اجتماعی: هم‌نشینی با فقه در قدرت
۲۲۶	۲- (۴) بعد نظری: استحاله تصوف در تشیع در بعد نظری
۲۲۸	۳- (۴) بعد عملی: سلوک با تکیه فقه و اخلاق
۲۳۱	(۵) جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۳۳	(۶) جمع و مآخذ
۲۳۷	اباحی‌گری، بحران صوفی در بستر تسنن
۲۳۸	(۱) مقدمه
۲۳۹	(۲) مفهوم شناسی
۲۳۹	- مفهوم اباحی‌گری
۲۳۹	(۳) وقوع اباحه‌گری
۲۳۹	۱- (۳) مخالفین اباحه‌گری صوفیان - دلایل ایشان
۲۴۱	۲- (۳) ملاحظات
۲۴۲	۳- (۳) موارد تجویز اباحی‌گری در کتب صوفیان
۲۴۹	۴- (۳) مصادیق شریعت‌گریزی صوفیان
۲۵۰	۵- (۳) نقد تصوف
۲۵۰	(۳) علل و عوامل اباحی‌گری
۲۵۳	۱- (۳) علل مذکور در کلام صوفیان
۲۵۴	۲- (۳) نقد و بررسی علل اباحی‌گری
۲۵۸	۳- (۳) ضمیمه شدن عرفان به فقه سنی
۲۶۲	(۴) وضعیت اباحی‌گری پس از صفویه

- ۱- ۴) استحاله تصوف..... ۲۶۲
- ۲- ۴) عارفان غیر صوفی تا عصر کنونی..... ۲۶۳
- ۳- ۴) آثار راز آلودگی فقه تشیع..... ۲۶۴
- ۵) جمع بندی و نتیجه گیری ۲۶۶
- ۶) منابع و مآخذ ۲۶۷

مقدمه ناشر

یکی از مهم‌ترین مسائل در بررسی هویت و فرهنگ ایرانی جایگاه تصوف و عرفان است. تاریخ اجتماعی و فکری ایران از پیش از ظهور اسلام دارای نشانه‌ها و عناصر قوی از تصوف و میل به باطن بوده است. این عوامل باعث گردیده است تا پس از ظهور اسلام نیز گرایش به تصوف و عرفان در میان ایرانیان به قوت خود باقی بماند. در واقع اغراق نیست اگر گفته شود که هر ایرانی در درون خود به سبب فطرت و همچنین حافظه تاریخی خویش میل به یک حرکت سوسی به سوی حق دارد. این گرایش به تصوف فراتر از شیعه و سنی و حتی مسلمان و غیر مسلمان قرار گرفته است. در میان قاطبه صوفیان شیعه و سنی امیرالمومنین علی بن ابی طالب دارای جایگاه رفیعی است.

یکی از نکاتی که در زمینه تصوف باید به آن توجه داشت، تفاوت مفهوم این عبارت است. همچنین در این باره باید به نسبت تشیع با تصوف نیز به دقت توجه داشت. ابتدا باید بیان گردد که میان تصوف با عرفان فاصله‌ای وجود دارد به گونه‌ای که بلاصداً به عنوان یک عارف و فیلسوف شیعی از منتقدین سر سخت صوفیان است. از سوی دیگر باید گفت که هر حرکت باطنی و درونی به سوی معنویت نیز به معنای تصوف نیست. یکی از نکات اساسی در زندگی مردم سیاست است. اساس سیاست اداره جامعه براساس ارزشها و اصول مشخص است. حال این تصوف که در مقطعی از تاریخ در ایران به صورت فراگیر حضور داشته است چه رابطه‌ای با سیاست داشته است. البته این رابطه حاکم میان تصوف و سیاست نیز دارای یک قرائت ثابت و فراگیر نیست بلکه در واقع شامل گروه‌های گوناگونی می‌شود. نخست آن که باید تفکر تصوف نسبت خود را با

سیاست مشخص کند. فی الواقع این تفکر از امر سیاسی فرار می کند یا او را کامل می پذیرد یا تحت برخی شرایط تایید می کند که تمامی این موارد البته نیازمند بررسی دقیق و کامل است. از سوی دیگر صوفیان به عنوان افرادی که معتقد به تصوف بودند و هستند تا چه میزان به امر سیاسی توجه کرده اند و تا چه میزان در سیاست عملی مشارکت می کنند. در واقع باید گفت که صوفیان در سیاست تا چه میزان نقش پذیری دارند.

کتاب «تصوف و سیاست» کوششی است برای فهم رابطه تصوف و سیاست این کتاب که مشتمل بر شش مقاله است که زیر نظر حجت الاسلام دکتر رهدار به نگارش درآمده است. این مقالات به خوبی توانسته اند سیرشکل گیری و تطور تصوف در ایران، ارتباط تصوف با تشیع، فقه شیعه و دولت صفوی را نشان دهند از سویی توانسته اند جهان بینی و نگاه تصوف به مسائل هستی شناسی را بیان کند.

انتشارات سوره وادیشه با اداس رسالتی که برای خود از آغاز تعریف کرده است که همانا کوشش در مسیر گسترش دانش در حوزه علوم اجتماعی، انسانی و ادبیات است و همچنین دغدغه ای که نسبت به گسترش و ترویج اخلاق الهی، هویت و فرهنگ اصیل اسلامی - ایرانی دارد این اثر دلنشین را در جایز چوب اهداف خود یافته است و تصمیم به نشر این اثر گرفته است. در پایان این انتشاراتی مراتب تشکر خود را از نویسنده حجت الاسلام دکتر رهدار که دارای سابقه ای درخشان در نگارش هست اعلام می دارد. همچنین تشکر خود را از نهاد کتابخانه های عمومی بیت همکاری در زمینه نشر این کتاب نیز اعلام می دارد. از تمامی همکاران و اعضای این انتشاراتی که در زمینه ویراستاری، صفحه آرایی، طراحی جلد، پیگیری امور، متن خوانی، نشر و توزیع زحمات کشیده اند بار دیگر تشکر کرده و قدردانی صورت می گیرد.

مقدمه

تصوف یکی از جریان‌های مهم اسلامی است که به‌رغم مخالفت‌هایی که در دوره‌های مختلف تاریخی از جانب برخی جریان‌های دیگر اسلامی بدان شده، هنوز در گوشه و کنار جهان اسلام کمابیش حضور داشته و شواهد و قرائن زیادی وجود دارد که شرایط تداوم آن نشان‌دهنده پتانسیل آن می‌باشد. از این روی، نمی‌توان و نباید آن را در آمایش‌های جهان اسلامی مورد غفلت قرار داد. با این همه، در کشور ما عمده تحقیقاتی که در باره تصوف صورت می‌گیرد، از برخی از آسیب‌های ذیل در رنج هستند:

۱) بسیاری از محققان صوفی‌پژوه غیرصوفی به تصوف به مثابه یک جریان پسینی می‌نگرند و حکم آخرین نتایج و تصویر آن را بر کل تاریخش بار می‌کنند. به عبارت دیگر؛ محققان مذکور پرونده تصوف را از آخر به اول می‌خوانند و از آن‌جا که حکم واپسین مراحل آن به نوعی هژمونیک می‌باشد، آن را به گذشته‌اش نیز نسبت می‌دهند. این در حالی است که حداقل در این چهاره تصوف متأخر نسبت به چهره‌های گذشته آن به مراتب آلوده‌تر است و بی‌شک، تعمیم آن به گذشته تصوف، امری خطا و ناصواب می‌باشد؛ چه، در حالی که تصوف در گذشته واجد نشاط، تأملات فکری، استقلال و بینش سیاسی، پایگاه و کارآمدی اجتماعی، پویای تاریخی و... بوده، تصوف امروزی، سیاست‌زده، وابسته، فاقد کارآمدی و پایگاه اجتماعی و... می‌باشد (مغالطه جزء و کل).